

אוספי הספרייה הלאומית : מחקר היסטורי, מיפוי מדגמי והמלצות לשיטות איסוף בעתיד / גליה ריצ'לר גרבלי

תקציר

העבודה שכתרתה 'אוספי הספרייה הלאומית, מחקר היסטורי מיפוי מדגמי והמלצות לשיטות איסוף בעתיד' מתמקדת בחקר תהליכי התפתחות אוסף דפוס הערש העבריים כמקרה מבחן להתפתחותו של אוסף דגל – אוסף 'יהדות', שהוא תחום ליבה בספרייה הלאומית. התפתחות האוסף נבדקה בשני היבטים: בהיבט ההיסטורי – התפתחות האוסף על רקע ההיסטוריה של הספרייה הלאומית, ובהיבט הפרטני של דפוס האיסוף של האספנים ונסיבות התרומות.

לצורך השוואה נבחרו שני אוספי דגל הנחשבים בספרייה לבעלי מיצוי איסוף גבוה, כקבוצת ביקורת: אוסף גרשם שלום לקבלה ומיסטיקה יהודית גם הוא מאוסף היהדות, ואוסף ערן לאור לכרטוגרפיה עתיקה, מתחום הליבה 'ישראל'. שיטת המחקר איכותנית ומתבססת על מקורות מידע כתובים מגוונים לגבי החומר ההיסטורי הקדום – ספרים, מאמרים, פריטים ארכיוניים ועיתונות; נאסף גם מידע בן זמננו וכן נערכו ראיונות עומק עם "אנשי מפתח" מצוותי הספרנים בעבר ובהווה.

העבודה כינסה מידע על אודות האספנים שזוהו במהלך המיפוי ועל נסיבות התרומה בהקשר של הביורפיות שלהם; תוארו האוספים ואופי הקשרים של האספנים עם הספרייה לפני ואחרי סינופה לאוניברסיטה העברית. במחקר נמצאו תשעה תורמים, ומתוכם נבדקו חמשה לעומק: יוסף חזנוביץ, זלמן שוקן, הארי פרידנוולד, אברהם שלום יהודה וישראל מהלמן. שאר התורמים שזוהו במהלך המחקר – משה יהודה הלמן, מרקוס פצ'היימר, מרדכי חמיצר וא' שמיצר ולודוויג ייסלזון שתרם תרומה כספית לצורך רכישת פריט, רק צוינו על ציר הזמן ולצורך המיפוי.

מן המחקר עולה כי הספרייה חייבת לשמר את מיצובה כגוף המרכזי והחשוב ביותר בארץ ובעולם היהודי לאיסוף ולשימור מורשת יהודית. על הספרייה לפתח קשרים חמים עם האספנים בתחום ולעודד את נכונותם לתרום בהקשרים ידועים: למשל, לעודד תרומות לרגל אירוע מסוים המציין אבן דרך בהיסטוריה שלה; להיענות לשאיפת תורמים פוטנציאליים להנצחת שמם או שמות יקיריהם; להיענות לצרכים של אספנים למצוא מקום לאוסף שלהם בעצמם, לרגש הלאומי שלהם ולרצונם להנגיש את החומר לציבור; להיענות לצורך לשמור על האוסף לאחר מותו של האספן. במקרה כזה על הספרייה להוכיח שביכולתה להעניק טיפול מקצועי לאוסף ובכלל זה להכין קטלוג של פרטי התרומה, ולדאוג לפרסומו ולהנגשתו לחוקרים.

על הספרייה הלאומית לשמר את מעמדה כספרייה המרכזית המשרתת חוקרים בתחום. עליה לפתח קשרי עבודה עם מוסדות מחקר ולדאוג לכך שצוות עובדיה יהיה חוקרים מומחים בתחום התמחותם וכן שיהיו בעלי מקצוע מיומנים, הן בעבודה עם החוקרים והן בקשר עם התורמים.

הדיון עסק גם בסיבות להצלחת האיסוף. התברר כי איסוף טוב מבוסס, בין השאר, על מידע רב שנצבר מאינפורמנטים בתחום, וכי על מנת להמשיך ולפתח את האוסף יש לבדלו ולייחדו משאר הפריטים בספרייה וכן להקצות לשם כך משאבים כלכליים ואנושיים.

מספר מיון בספרייה:

E027.5 ריצ'אס תשע"ד

מספר מערכת:

002375904